

мини.' від кваліфікованої технології застосування, а, в першу чергу, від урахування психофізичних можливостей дитини, які зумовлюють специфіку використання різних методів. Зокрема, А. Смолянінов наголошує, що робота з дітьми, у яких дитячий церебральний параліч супроводжується порушеннями інтелекту, зору, слуху, передбачає не реабілітацію (відновлення) вже сформованих раніше функцій, а корекцію порушень розвитку. Наше завдання допомогти дитині зі складними порушеннями психофізичного розвитку розкрити свій внутрішній світ і знайти місце для самореалізації. І саме мистецтво виступає одним із потужних засобів здатним його вирішити.

Висновки. Спираючись на вище зазначене, можна зробити висновок, що складність процесу інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в сучасне суспільство та їх соціалізація, обумовлює доцільність використання в практиці спеціальних та інклюзивних дошкільних навчальних закладів музикотерапії як важливого психофізичного фактору, спрямованого на:

-формування цілісних уявлень про музичне мистецтво, надбання світової культури,

- накопичення власного досвіду,

-розвиток естетичних якостей та цінностей, що забезпечують формування особистості та її взаємозв'язків з навколишньою дійсністю.

Важливість забезпечення цих психофізичних процесів дітям дошкільного віку зі складними комбінованими порушеннями визначається сучасними вимогами до освіченості молоді, реалізацію інтелектуального та творчого потенціалу в доступних для них сферах.

Література

1. Войтко В. Навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами: сучасні підходи : навч.-метод. посіб. / В. Войтко. - Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2016. - 84 с

2. Музикотерапія в Україні : зб. статей / [пер. з нім. Г. Котовські, К. Поліщук] ; [за заг. ред. Львова О., Вознесенської О.]. - Львів : БОНА, 2018 - 76 с

3. Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії / Г. Побережна // Мистецтво та освіта. - 2008. - № 2- С 9-12.

4. Ханзерук Л. О. Формування досвіду спілкування у дошкільників з церебральним паралічем : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Л. О. Ханзерук. - К., 2001.-20 с

5. Шабутін С. Зцілення музикою / С Шабутін. С Хміль, і. Шабутіна. - Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. — 167 с

Костенко Т. М.

кандидат психологічних наук, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями зору Інституту спеціальної педагогіки і психології імені М. Яремченка Національної академії педагогічних наук України

ТИФЛОКОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

Відповідно до новітніх тенденцій в освіті, наразі є актуальним підвищення компетентності педагогічних працівників та руйнування суспільних стереотипів щодо освіти дітей з особливими освітніми потребами. З швидкими темпами освітньої реформи кожен педагог нині має бути готовим до того, що в класі навчатимуться діти з різними нозологіями. До категорії «з порушеннями зору» (слабозорі) відносяться діти з гостротою зору від 0,4 до 0,05, тобто умовно збережено від 40 % до 5 % зору. До категорії «незрячих» відносяться діти у яких від 0 до 4 % зору. Також до категорії

незрячих відносять дітей зі значним звуженням поля зору. Поле зору в нормі становить 180° по горизонталі та 110° - по вертикалі. Звуження поля зору до 10° прийнято вважати сліпотою. При вузькому полі зору людина бачить як через вузьку щілину.

Говорячи про тифлокомпетентність педагога, ми маємо на увазі обізнаність в особливостях побудови освітнього процесу незрячих дітей та з порушеннями зору, де ключовим аспектом є переважаюче сприймання: утруднене візуальне - у дітей з порушеннями зору та аудіальне і кінестетичне - у незрячих. Відповідно до зорових особливостей, в освітньому середовищі діти потребуватимуть різних стратегій психолого-педагогічної підтримки [3]. Так, знаючи зоровий діагноз та особливості зорового сприймання дитини, педагог зможе правильно підібрати стратегію підтримки індивідуально до дитини. Продемонструємо на прикладах. Зоровий діагноз: міопія (короткозорість, промені світла входячи в око фокусуються перед сітківкою); особливості зорового сприймання: не бачить предмети на далекій відстані, при поганому освітленні, важко переводить погляд з близької відстані вдалечінь; як педагог може допомогти: наблизити предмет до очей (використання підставок), збільшити контрастність і виділити контури (підмалювати зображення об'єктів, обвести контури чорним фломастером), забезпечити рівень освітленості, збільшити час розглядання. Зоровий діагноз: амбліопія (зниження гостроти зору на одному оці); особливості зорового сприймання: використовує лише одне око (яке краще бачить) замість обох, порушується бінокулярність зору, як педагог може допомогти: зикористання оклюзії (закривання ока яке краще бачить) для тренування «лінивого ока» (на якому зір знижений) з допомогою різних зорових навантажень: обведення контурів малюнків, читання дрібного шрифту, труднощі при письмі та читанні.

Особливості при читанні у дітей з порушеннями зору: часто не усвідомлення тексту, відгадування слів замість причитання; знижена швидкість читання; плутання значення слів, подібних за звуковим складом; утруднення у розумінні слів з абстрактним значенням, у встановленні взаємозв'язків у середині речення, низький рівень виразності читання, не виділяються слова з логічним наголосом; ускладнення у виділенні ознак: форми, величини, положення, відстані, напрямку. Тому, парти необхідно споряджати підставками для книжок для попередження виникнення порушень постави Відстань від книжки до очей залежить від гостроти центрального зору. При гостроті 0.01-0,05 читають звичайний шрифт підручника з відстані 3-12 см. При Vis 0,06-0,2 - від 17 до 25 см.

Особливості визчення граматичного матеріалу: уповільнений темп засвоєння граматичних знань та розвиток умінь їх практичного використання; утруднення у постановці смислових питань, у виділенні групи споріднених слів, якщо не зрозуміли значення слова; труднощі у засвоєнні граматичної категорії «дієслово» через несформованість конкретних уявлень про ту чи іншу дію.

Рекомендований час для письмових завдань для дітей з порушеннями зору: 1-й клас-20 хв.; 2-й клас-25 хв.;3-й клас-30 хв.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями зору здійснюється згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів та обсягом матеріалу, визначеним навчальною програмою.

Учні з порушеннями зору, які навчаються за індивідуальним навчальним паном і програмою, оцінюються за обсягом матеріалу, визначеним індивідуальною навчальною програмою.

Учень з порушеннями зору потребує більше часу на виконання завдання (особливо письмових завдань) ніж однокласники. Щоб перевірити розуміння учнем навчального матеріалу використовуйте де це можливо словесні опитування. Дозвольте такому учневі наприклад, не записувати умову задачі, чи повну відповідь до неї. звільнивши таким чином час для її розв'язання та запису основних дій. Не слід поспішати виправляти помилки дитини, надміру роз'яснювати та надавати готові

знання, слід давати їй можливість поміркувати, підвести до вирішення навідними, допоміжними запитаннями.

Недосконале/відсутнє зорове сприймання, збіднений сенсорний досвід, загальне зниження пізнавальної активності, складності просторового орієнтування викликають низку бар'єрів в навчальній та соціально-комунікативній діяльності незрячої дитини та з порушеннями зору [2]. Відповідно до сфер розвитку дитини з порушеннями зору пропонуємо наступні стратегії психолого-педагогічної підтримки у створенні безбар'єрного освітнього середовища.

Загальні рекомендації щодо мовленнєво-комунікативної сфери: збагачувати словник, уточнювати поняття та уявлення позначені словом; розвивати виразність та експресивність мовлення, виправляти порушення звуковимови; стимулювати до висловлювання власних міркувань, думок, словесного опису плану виконання завдань; розвивати розуміння невербальних засобів спілкування; залучати учня до комунікативної діяльності в класі з однолітками, організовуючи виконання спільних проєктів, навчальних завдань; формувати навички комунікації: повертатись обличчям до співрозмовника, розпочинати і підтримувати комунікацію, контролювати силу голосу, розвивати навички модуляції голосу, попереджувати нав'язливі рухи під час говоріння (розхитування корпусом, головою, тертя очей), вчливність та ін. Загальні рекомендації щодо когнітивної сфери: розвивати зорове, слухове, кінестетичне та тактильне сприймання; в поясненні навчального матеріалу необхідно максимально використовувати приклади реального життя та конкретний матеріал, які допоможуть встановити зв'язки між абстрактними поняттями і досвідом дитини; формувати та коригувати уявлення використовуючи реальні моделі, тактильні уявлення та об'єкти для маніпулювання (посібники, іграшки, рельєфні зображення, схеми, таблиці); формувати навички обстеження та порівняння предметів, об'єктів, людей, розвивати вміння збагачувати, закріплювати та використовувати власний досвід, формувати звичку покладатися на нього у разі виникнення потреби вирішення подібних завдань у майбутньому; орієнтувати дитину на пошук додаткової інформації про незрозумілі, нові об'єкти, відношення між об'єктами та явищами в навколишньому середовищі і т. д. Загальні рекомендації щодо емоційно-вольової сфери: формувати навички розпізнавання емоцій оточуючих та власних; навчати висловлювати свої переживання та почуття, розвивати навички рефлексії; формувати навички самооцінювання, вміння визначати свої сильні та слабкі сторони; стимулювати емоційну налаштованість га бажання дитини працювати, виконувати завдання, виявляти ініціативу, долати труднощі на шляху до поставленої мети; заохочувати наполегливість, незалежність та самостійність дитини, розподіляючи клас на підгрупи необхідно передбачити залучення дитини з порушеннями зору до виконання колективних завдань та створювати ситуації успіху для неї і т. д. Загальні рекомендації щодо навчальної діяльності: плануючи виклад навчального матеріалу слід передбачити який практичний матеріал може знадобитися дитині лід час виконання конкретних завдань; варто визначити засоби привертання уваги вчителя, які не відволікатимуть інших учнів (наприклад, піднята рука - замість голосу, певний тактильний стікер, світлова кнопка на одязі тощо); вербальну інформацію потрібно максимально конкретизувати, узагальнення на кшталт «там», «тут», «на цій, на наступній сторінці» замінити на «праворуч», «вгорі сторінки», «на сторінці 7», тощо [1].

Таким чином, тифлокомпетентність сучасного педагога стане запорукою безбар'єрного і комфортного освітнього середовища для незрячих дітей та з порушеннями зору.

Література

1. Гудим! М. «Корекція розвитку» (корекція емоційно-вольової сфери) [Електронний ресурс] / І. М. Гудим, Т. М. Костенко, К. С. Довгопола // Програма з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних

загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором (за ред. Колупасової А. А., Гудим І. М.).

2. Клопота Є. А. Особливості процесу інтеграції в суспільство осіб з глибокими порушеннями зору / Є. А. Клопота // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. - 2015. - № 12 (14). - С. 142-155.

3. Кобильченко В. В. Проблема супроводу в науковій та методичній психолого-педагогічній літературі / В. В. Кобильченко // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. - 2010. - № 2. - С. 31-36.

Криловець М. Г.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Виховання, освіта, формування культури поколінь - завдання і обов'язок загальноосвітньої школи. Але сьогодні проблеми культури, культурного забезпечення соціального розвитку, ставши першочерговими у вирішенні багатьох завдань, залишаються поки що маловивченими на рівні прикладного знання, тоді як виховання і освіта - важлива частина культури, а сама культура - їх головна передумова.

Останнім часом отримала право на існування інклюзивна освіта, яка передбачає створення такого освітнього середовища, що відповідало б потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку.

Запровадження інклюзивної освіти є важливим кроком на шляху гуманізації, демократизації суспільства, встановлення прав рівності, плекання толерантності та подолання дискримінації

Поки що досвід реалізації ініціатив з освітньої інклюзії є не завжди позитивним. Перебування особливих дітей у класі зі своїми ровесниками є важливою, але недостатньою умовою ефективно організації освітньої взаємодії. Повноцінне навчання, гармонійна соціалізація, індивідуальний розвиток дітей з особливими потребами може здійснюватися при виконанні ряду необхідних умов: врахування психофізіологічних та психічних особливостей дитини; професійна компетентність педагогів; наявність матеріально-технічного забезпечення; присутність фахівців, які стають помічниками та посередниками у спілкуванні та взаємодії суб'єктів освітнього процесу

Сьогоднішній учень - завтрашній працівник народного господарства, озброєний елементами економічних знань, повинен уміти в різних ситуаціях приймати самостійні рішення, уміти робити вибір своєї позиції з точки зору економічного хазяїна країни.

У переважній більшості учні з фізичними обмеженнями можливостями орієнтуються на економічні спеціальності, а саме з обліку і оподаткування, економіки, аудиту, аналізу, фінансів інформаційних технологій тощо. Адже такі спеціальності в процесі професійної діяльності потребують менше фізичних зусиль, а більше інтелектуальної праці.

Проте для успішного життя і діяльності в соціумі важливою стала не лише сформована загальна культура громадянина. На сучасному етапі розвитку України, як держави з ринковою економікою, особливо гостро постало питання виховання економічно освіченої, соціально адаптованої та економічно активної особистості (тобто індивіда із сформованою економічною культурою).